

A Debreceni Református Hittudomány Egyetem vezetése úgy döntött, Romológia Tanszékot alapít; ennek szervezésére, vezetésére, a tantárgyak kidolgozására Szabóné dr. Kármán Juditot kérték fel. Mindennek az alapja az az elhatározás, hogy a jövőben senki ne kerüljön ki az egyetemről úgy – bármilyen szakra is jár –, hogy ne rendelkezne a cigányság történelméről, kultúrájáról, rájuk vonatkozó, hozzájuk kapcsolódó, továbbá leendő szakterületének megfelelő romológiai tudással, gyakorlati készségekkel, a sikeres együttműködéshez nélkülözhetetlen kompetenciákkal.

Sz. Kármán Judit:

„A magyar társadalom túlnyomó többsége nem ismeri igazán a cigányságot. Közel húsz éve tanítok romológiát a felsőoktatásban többnyire szabadon választható kurzusként, tapasztalatból mondom, hogy a többségi társadalomban hamis és főképp negatív cigánykép él. Sokan valójában semmit nem tudnak a cigányokról, nem tudják, mit tettek hozzá a történelmünkhöz, nem ismerik, milyen híres alkotók, művészek, zenészek, filmművészek voltak és vannak.

A hallgatóim mindig elcsodálkoznak, és azt mondják, sok olyan ismeretre tesznek szert, amelyre máshol nem. Az ismeretek átadása nélkülözhetetlen több okból is; egyrészt a nem cigány hallgatók megismerik a cigányságot, így bennük egy másik cigánykép alakul ki; másrészt a realisabb, pozitívabb cigánykép elterjedése a cigányságon belül is változásokat generál. Ha egy köztünk élő, közel egymillió népcsoport csak negatív üzeneteket, elutasítást kap, él át a többségtől, akkor súlyosan sérül az énképe, megbetegszik. A közösséghez – egy megvetett, lenézett kisebbséghez – tartozó gyermekek korán találkoznak a többség elutasításával. Akár úgy, hogy nem veszik fel bizonyos iskolákba őket, akár úgy, hogy nem ül melléjük nem cigány gyermek az iskolában, de hallják, látják, tapasztalják a róluk szóló közvélekedést is, a médiában pedig a cigányság szinte csak, mint problémás népcsoport jelenik

meg.

A gyermek elhiszi, amit a többségi társadalom kommunikál róla: ő nem képes semmire. Ez a kisgyerek magára vetíti ezt, és később ezt tartja az életprogramjának: nem leszek jó semmire, úgyse tudok másképp élni, kiemelkedni. Van, aki letagadja, hogy cigány, más nevet változtat, de előfordul ennek az ellenkezője is: dacos jogvédővé, szinte magyarellenessé válik valaki az őt ért elutasítások, igazságtalanságok miatt. Ismerek olyan családot, ahol az apukán nagyon látszódtak a rasszjegyek, ezért messze elkerülte gyermekei iskoláit, nem ment el a fia bizonyítványosztására, de még a diplomaosztóra sem, nehogy kiderüljön, hogy a gyermeke cigány származású.

Megengedhetetlen, hogy egy népcsoport alacsony önbecsüléssel, elutasítva, minden negatívum hordozójaként éljen közöttünk. Identitásában sérült, sebzett kisebbségtől megbetegszik mentálisan az egész társadalom is; amikor tehát elutasítunk másokat – akár egy személyt, akár egy népcsoportot –, tulajdonképpen saját magunkkal, az egész társadalommal teszünk rosszat.”

A fiatal lelkész hallgatók szociálisan érzékenyek, ez azonban nem feltétlenül jelenti azt, hogy előítéletektől is mentesek. Gondolja, hogy a képzés majd segít ezeknek a fiataloknak az előítéleteik leküzdésében?

Aki találkozik pozitív cigányképpel is, annak tapasztalataim szerint változik a cigányokról kialakított véleménye. Az előítéletek leküzdéséhez fontos az ismeretek megszerzése, de nélkülözhetetlenek a személyes találkozások is; látogatás cigánytelepeken vagy gettóban, beszélgetés az ott élőkkel, az életük, körülményeik megismerése, de talán még ennél is fontosabb a sikeres, tanult, művelt, iskolázott fiatal és kevésbé fiatal cigányokkal megismerkedni. Sok képzett, tanult cigány ismerősöm van, őket mindig meghívom egyetemi kurzusaimra – ezt itt is tervezem –, eljönnek és beszélnek magukról, életútjukról. Egy-egy ilyen találkozás, beszélgetés meghatározó erejű, hiszen a mai nem cigány fiatalság jelentős része úgy nő fel, hogy nem kerül kapcsolatba cigányokkal, leginkább a médiából szereznek ismereteket, benyomásokat róluk, ezek pedig egyértelműen negatívak. A cigányság történetét nem ismerő fiatalok csodálkoznak, amikor arról hallanak, hogy nem is olyan régen, az államszocializmus idején még a cigányoknak is volt munkája, hogy a „feketevonatok” szállították az ország ipari és bányavárosaiba a cigányok tömegeit, hogy segély helyett kemény munkával tartották el családjaikat. A KMK jelentését már tanulmányaikból sem ismerő hallgatók ezek után már érteni kezdik, miért sértő egy idős cigány férfinak, ha ingyenélőnek minősítik népével együtt, holott az ország építésében, bányákban, gyárakban szinte ugyanolyan arányban dolgoztak, mint a nem cigány férfiak. Az ismeretátadás tehát sokat segít az előítéletek

leküzdésében.

Hogyan lehet ezen még változtatni?

Fontos az érzékenyítés is; megismerni, megpróbálni megérteni a nehéz sorsban élőket, napi megélhetési gondjaikat, örömeiket, terveiket, a motiváció lehetőségeit s a visszahúzó erőket. Könyvekből ezt nem lehet megtanulni, ezért viszem a hallgatóimat a cigánytelepekre, gettókba, különböző cigány programokra – ebbe beletartozik a zene, a tánc, a kiállítás, a könyv- és filmbemutatók –, hogy érezzék, lássák meg, hogyan élnek ők; honnan jönnek azok, akiket tanítani, oktatni, nevelni fognak, akik között Isten igéjét fogják hirdetni. Oldódjanak a félelmeik, előítéleteik, szerezzenek a cigányokkal kapcsolatban jó élményeket, alakuljon ki megfelelő kommunikációs készségük, s így sikereket érhessenek el a cigányokkal kapcsolatos munkájukban, szolgálatukban.

5. A tanszék működése alakíthat majd a negatív cigány képen?

Nagyon remélem, hogy igen, hisz mind az elméleti, mind a gyakorlati órák ezt a célt szolgálják. Egyébként a társadalom cigányképének átalakítása sem történhet másként, mint ismeretek átadásával és pozitív kapcsolatok, élmények által. Meggyőződésem, hogy a magyar társadalom nem rasszista, csupán nem ismeri a cigányokat, s ráadásul kényelmes, szeretet sztereotípiákban gondolkozni. Mindez elég az idegenkedéshez, előítéletek gyártásához, sőt, szélsőséges indulatok szításához, táplálásához. Ezeket igyekeznünk változtatni.

A megszerzett tudás által mindezeket túl még nő a hallgatók általános műveltsége is. Elfogadhatatlan, hogy az egyetemről kikerült diplomások többsége nem ismer egyetlen cigány író, költő, festőművészt, színészt, világhírű zenészt sem, akik hozzátettek valami értéket az egyetemes és a magyar kultúrához.

Sajtóértesülések szerint január 1-től már el is indultak a tanszék körüli munkálatok. Ön hogyan képzei el a működését? Hányan dolgoznak majd együtt?

Valóban így van, az év elejétől már az egyetemen dolgozom. Egyelőre kis tanszékként, két

fővel indulunk. A kötelező képzés ugyan csak szeptemberben kezdődik, de már most, a tavaszi félévben is elindítunk egy-egy kurzust külön a hitéleti és külön a nem hitéleti szakos hallgatóknak. A féléves anyag tulajdonképpen egy kaleidoszkópot nyújt a cigányságról – az alcím is ennek megfelelő: Amit illene tudni a cigányságról –, a hitéleti szakosoknak kiírt kurzus tananyaga pedig már bevezetés is a református cigánymisszióba.

Mi lesz a tematika szeptembertől?

Szeptembertől külön-külön szakonként indul a képzés. Két félév az alapozó tantárgyaké, amit mindenki tanulni fog; az első félév a cigányság történetével, a második félév a cigányság csoportjaival, kultúrájával, hagyományaival foglalkozik, majd erre épül rá a harmadik félév szakma-specifikus képzése.

Gondolom, azért van szükség szakma-specifikussá tenni a képzést, mert egy lelkeszt, egy bölcsészt, egy pedagógust másképp kell tanítani. A tananyag ad majd arra lehetőséget, hogy szélesebb perspektívában ismerkedhessenek meg a hallgatók a cigánysággal?

Természetesen igen. Például a kántor szakos hallgatók szakma-specifikus félévének tananyaga többek között a cigány zene- és táncművészet, a szolgáltatott és autentikus cigány zenét, annak típusait, jellemzőit, a cigányok közötti zenei szolgálat gyakorlatát és ismérveit tartalmazza, a lelkeszhallgatók pedig a harmadik félévben a cigányok között végzendő pasztoráció speciális kihívásait ismerik majd meg. A református egyházban már évek óta nagyszerű lelkeszek szolgálnak cigányok között, számítunk az ő elméleti és gyakorlati tudásukra, felkérjük őket egy-egy előadásra, s hallgatókat is küldünk melléjük gyakorlatra. A pedagógia szakos hallgatók szakma-specifikus képzéséhez hozzátartozik az inkluzív, integratív pedagógiai módszerek megismerése, elsajátítása, s hasonlóan a többi szakhoz, itt is számítunk az e téren kiváló eredményeket elért helyi intézmények pedagógusainak tapasztalataira.

Ha jól értem, a képzés nem csupán elméleti alapokon nyugszik majd, hanem gyakorlati módon is megismerteti a cigányságot a hallgatókkal.

Már az első két félévben, az alapozó tantárgyak oktatása során – az említett módokon – gyakorlati ismeretekhez is kell jutniuk a hallgatóinknak, a harmadik félév pedig kimondottan gyakorlatorientált lesz. Ehhez tartoznak kiszállások cigány és cigányokat is befogadó

gyülekezetekbe, lekipásztorok mellé, valamint intézménylátogatás tanodákban, Biztos Kezdet Gyermekházakban, cigány gyermekeket nagy létszámban oktató iskolákban, végül nyári táboroztatásokon való részvétel és ehhez hasonló programok, lehetőségek.

Lehet jó hatással a kezdeményezésük más egyetemekre? Mit gondol, példaként követhető lesz a tanszékük?

Nagyon remélem, hogy igen, persze ehhez előbb még magas színvonalú oktatást, egy tanszéktől elvárható kutatói, publikációs tevékenységet, műhelymunkát le kell tenni az asztalra.

Ez lesz a második romológia tanszék az országban. Miért csak kettő van?

Talán más egyetemeken nincsen ilyen nagy nyitottság, fogékonyság. Ez mindenekelőtt elhatározás, komoly szándék kérdése. A DRHE kezdeményezése egyedülálló; sehol az országban nincs olyan egyetem, ahol minden hallgató, kötelező jelleggel három féléven keresztül tanulna romológiát.

Kikkel fognak együttműködni majd? Van erre már tervük?

Terveink szerint aktív együttműködésre számítunk a roma szakkollégiumokkal, elsősorban a debreceni Wáli István Református Cigány Szakkollégiummal; Mózes Áron igazgató úrral már egyeztettünk is ez ügyben. A Református Cigánymisszióval is már kiépült és kiválóan működik a kapcsolatunk, s megkezdtük a református cigánymissziós lelkesekkel, munkatársakkal is felvenni a kapcsolatot.

A tudományos együttműködés nélkülözhetetlen; elsőként az egyetemek közül a Pécsi Tudományegyetem Romológia Tanszékének vezetőjét – akivel régi jó szakmai kapcsolatom van – kerestem meg, a közös gondolkodás már el is kezdődött, csakúgy, mint a Károli Gáspár Református Egyetem romaügyi referensével. Terveink között szerepel Romológia Műhely felállítása is, örömmel adnánk helyet, teremtenénk lehetőséget a városban, régióban a cigánysággal foglalkozó kutatók, szakemberek eszmecseréjének, diskurzusának. Tehát, nyitottak vagyunk mindenkivel a közös gondolkodásra, munkára.

Melyek azok a nehézségek, amelyekkel most még szemben állnak?

Nehézségeket nem tapasztalunk, munka van bőségesen, a feladatokat el kell végezni, mindenhez nagy segítséget, támogatást kapunk az egyetem vezetésétől és a munkatársaktól is. Mindezek felett Isten áldásában bízunk, s reméljük, hogy a képzés mindenki számára áldást eredményez; áldás lesz azoknak a cigány embereknek, akik közé szolgálni, dolgozni mennek a hallgatóink, és áldás lesz a hallgatóknak is, akik sikeresen, a cigányokkal együttműködve szép eredményeket érhetnek el munkájukban.

(Balogh Krisztina / ciganymisszio.reformatus.hu)